

FEHÉR MÁTYÁS JENŐ

A "KASSAI KÓDEX" REJTÉLYE

Az utóbbi években nagy feltűnést keltett a külföldön élő magyarok körében Fehér Mátyás Jenő Amerikában 1967-ben és 1968-ban kiadott két írása. Ebben hírül adta, hogy még 1944-ben felfedezett egy általa „Kassai kódex”-nek elnevezett, 1690-ben készült kéziratot, amely 1222 és 1520 között domonkos rendi szerzetesek Magyarországon lefolytatott, nem kevesebb, mint 789 inkvizíciós vizsgálatról készített jegyzőkönyv szövegének másolatát tartalmazza. Ezek között 83 olyan is akadt, amely a pogány magyarság hagyományait őrző sámánokról szólt.

Az ilyen iratok, de különösen az ősi magyar hitvilágról szóló tudósítások egészen új forrást jelenthetnek erről a rendkívüli értékes területről, amelyre vonatkozó ismeretanyag sajnos igen hiányos. Ezek után nem csodálható az a nagy érdeklődés, amelyet Fehér első, rövidebb, néhány szövegvonattal tartalmazó bejelentése okozott az időközben elvesztett kéziratról. Az egy évré rá közzéadott testes kötetében sem jelentette meg az összes periratot, és ráadásul a kiválasztottakat sem azok eredeti formájában, hanem többségükben magyar nyelven és kivonatosan közölte. Az így publikált, tudományosan szinte ellenőrizhetetlen íráskor az etnográfusban (Schram Ferenc), a történészben (Gyórfy György) és az íróban (Cseres Tibor) egyaránt kételkedést támasztottak Fehér felfedezésének hitelességevel kapcsolatban.

Hogy igazát bizonyítsa és rendkívüli értékű, szenzációnak mondható felfedezésének hitelét erősítse, a Magyar Történelmi Szemlében válaszolt a kétkedőknek. Teljes iratszöveget, eredeti formában, a bírálók ismételt kérése ellenére, 1969-ben és azóta sem tett közzé. Viszont megjelentetett három fényképet, melyek közül Fehér szerint kettőnek eredetije a „Kassai Kódex” szétáztatott fedőlapjaiból került elő és egy pedig a „Kassai kódex” töredéke. E reprodukciók most már alapot nyújtottak a behatóbb vizsgálatokhoz. Miután az egyik áztatás útján előkerült dokumentum 15. századi nyomtatvány volt, a feladat

elvégzésére a könyvtörténész vállalkozhatott. Az eredmény az, hogy Fehér-féle három fénykép egyike sem bizonyítja a beharangozott „Kassai kódex” létezését.

Az említett nyomtatvány eredetijét a stuttgarti állami levéltárban őrzik. A fehér által közreadott másik dokumentum sem a 16. században, Budán irt levél, amint ezt ő megjelölte, hanem Szalkay László e levelének 1835-ben a Tudományos Gyűjtemény c. folyóiratban kiadott, rézmetszetes hasonmása. A „Kassai kódex” részletenként reprodukált fénykép a győri káptalani hiteleshely által, az 1567—1569. években vezetett jegyzőkönyvről készült. E három dokumentumot ráadásul mind megcsonkítva jelentette meg: az egyikről — többek között — az évszámot, a másíkról a címzett nevét, a harmadikról pedig a jegyzőkönyvet vezető győri káptalan nevét hagyta le. Erőlködése, hogy „bizonyítékainak” eredeti forrásait felismerhetetlenné tegye nem vezetett sikerre.

Borsa Gedeon

László Szalkay

